

Innst. 194 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:12 S (2012–2013)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda C. Hofstad Helleland, Sonja Irene Sjøli og Arve Kambe om endringer i foreldrepermisjons- ordningen

Til Stortinget

Sammendrag

Foreldrepermisjonsordningen skal gi foreldrene god mulighet til å ta vare på barnet i det første leveåret. Den norske ordningen for foreldrepermisjon skal også gi både mor og far gode muligheter til å kombinere småbarnsomsorg og yrkesaktivitet.

Forslagsstillerne mener det er viktig å legge til rette for at fedre kan tilbringe tid med barna sine i småbarnsalderen, men mener samtidig det er viktig at permisjonsordningen er fleksibel slik at hver enkelt familie kan velge den løsningen som passer best for seg og sitt barn. Forslagsstillerne mener dagens norske foreldrepermisjonsordning har gått for langt i å regulere hvordan familien skal innrette permisjonstiden. Et ønske om at mor og far i større grad deler permisjonstiden likt mellom seg, bør derfor heller søkes oppnådd gjennom målrettet holdningsarbeid enn gjennom statlig detaljstyring.

På bakgrunn av regjeringens informasjon i statsbudsjettet finner forslagsstillerne det meget bekymringsfullt at det norske regelverket er så komplisert at fedre ikke kjenner til sine rettigheter, og videre at offentlig informasjon har vært mangelfull eller misvisende. Konsekvensen av dette er tapt samvær mellom barn og foreldre. Regjeringens opplysninger viser ifølge forslagsstillerne med all tydelighet at regelverket har behov for forenkling. Forslagsstil-

lerne vil videre påpeke at den norske ordningen med kvoteinndeling av foreldrepermisjonsordningen skaper problemer for familier som ikke har mulighet til å utnytte kvotene. Når en av foreldrene ikke kan ta ut hele sin kvote av foreldrepermisjonen, mister barnet og familien disse ukene sammen, fordi kvoteuker i dag ikke kan overføres mellom foreldrene.

Det er ifølge forslagsstillerne svært uheldig at barn i en rekke familier i dag mister store deler av tiden med mor eller far avsatt i foreldrepermisjonsordningen fordi foreldrene ikke er i stand til å etterleve reglene i dagens kvoteinndelte permisjonsordning.

Forslagsstillerne er i utgangspunktet for en fri deling av permisjonstiden hvor foreldrene med enklere regler selv kan fordele permisjonen seg imellom. Når en ser hvor urettferdig dagens ordning rammer mange familier, ønsker forslagsstillerne at dagens foreldrepermisjonsordning tilrettelegges slik at mor eller far kan overføre kvoten de ikke kan benytte, til partneren.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tilrettelegge foreldrepermisjonsordningen slik at barnet ikke mister tid med familien, ved å sørge for at mor eller far kan overføre permisjonskvote til partneren i tilfeller hvor de selv ikke har mulighet til å ta ut kvoten.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Gunn Karin Gjøl, Kåre Simensen, Arild Stokkan-Grande og Lene Vågslid, fra Fremskrittspartiet, Solveig Horne, Øyvind Korsberg og Ib Thomsen, fra Høyre, Linda C. Hofstad

Helleland og Olemic Thommessen, fra Sosialistisk Venstreparti, Rannveig Kvifte Andresen, fra Senterpartiet, Olov Grøtting, og fra Kristelig Folkeparti, Øyvind Håbrekke, viser til at foreldrepengeordningen skal sikre inntekt for foreldre i forbindelse med fødsel og adopsjon. Ordningen med foreldrepenger har gjennom årene utviklet seg fra å være en stønadsordning for mødrene i ukene rundt fødselen, til å bli en lang stønadsperiode som kan benyttes av både mor og far.

I denne saken merker komiteen seg at forslagsstillerne ønsker at en forelder bør ha mulighet til å overføre sin kvote til den andre forelderen, hvis vedkommende ikke har mulighet til å ta ut kvoten.

Komiteen viser til at fedrekvoten kan overføres til mor hvis far på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet eller er innlagt i helseinstitusjon. Tilsvarende vil mødrekvoten overføres til far etter lovendringen 1. juli 2013, jf. Prop. 64 L (2011–2012) Endringer i folketrygdloven (tredeling av foreldrepengeperioden).

Komiteen viser til at det tidligere har vært større adgang til å dispensere fra fedrekvoten, men regjeringen Bondevik II foreslo i Ot.prp. nr. 104 (2004–2005) å begrense unntaksadgangen slik at det kun er når far på grunn av sykdom eller skade er forhindret fra å ta seg av barnet, eller er innlagt i helseinstitusjon, at mor kan overta fedrekvoteukene, dvs. regelen som gjelder i dag. I proposisjonen ble det vist til at det var behov for forenklinger i regelverket og at de gamle unntaksreglene ga en uforholdsmessig stor administrativ belastning. Det ble videre vist til at formålet med fedrekvoten taler for at unntaksadgangen bør være snever.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at foreldrepengeordningen sikrer i dag begge foreldre god mulighet til å kombinere yrkesaktivitet med omsorg for sine små barn.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at en egen fedrekvote på 4 uker ble innført i 1993 og vil fra 1. juli 2013 være økt til 14 uker. Samtidig vil en tydeligere tredeling av foreldrepengeperioden tre i kraft. Da blir det innført en mødrekvote i tillegg til en fedrekvote, og foreldrene får lovfestet rett til like mange uker etter fødsel. Det blir tydeligere at fellesdelen tilhører begge foreldre.

Dette flertallet vil understreke at det er viktig at både mødre og fedre tar sin del av foreldrepengeperioden. Fedrekvoten har vært avgjørende for at det store flertallet fedre nå tar ut foreldrepenger. Ved

å få en jevnere fordeling av permisjonen mellom mødre og fedre, vil barnet tidlig kunne bygge nære relasjoner til både mor og far. Dette er positivt for barnet og for begge foreldrene. Dette flertallet mener det er viktig å ha øremerkede kvoter for å sikre dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil påpeke at fedrekvoten utgjorde fem uker da innstramningen i unntaksadgangen ble foretatt, og at dagens muligheter for overføring av foreldrepermisjon ikke lenger ivaretar behovet hos de familiene som ikke har mulighet for å tilpasse seg stadig større og mer rigide kvotesystemer.

Disse medlemmer viser til at foreldrepermisjonsordningen de senere år har gjennomgått store endringer, og nå er tredelt med både mødrekvote og fedrekvote som ikke kan overføres. Disse stadige kvoteøkningene reduserer fleksibilitet for familiene, og medfører at stadig flere barn, når foreldre av ulike årsaker ikke kan ta ut sine tilmålte kvoteuker, nå kan miste en større og større del av det viktige første samværet med foreldrene.

Disse medlemmer er bekymret for konsekvensene av denne politikken, og vil advare mot utviklingen hvor familien selv får fordele en stadig mindre del av den samlede permisjonstiden, fordi staten i større og større grad velger å gripe inn og detaljregulere familiens fellesskap.

Disse medlemmer ser at dagens fedre og mødre har et genuint ønske om å tilbringe tid med sine barn, men anerkjenner samtidig at familier og foreldre er forskjellige, og at de utgjør et stort og variert mangfold med varierende og ulike behov.

Disse medlemmer har tillit til at familien selv er best til å avgjøre hvordan foreldrepermisjonstiden bør innrettes for både barn og foreldre, og mener familier som ikke har mulighet til å oppfylle dagens innskjerpede kvotekrav må få mulighet til å overføre kvoteuker til beste for barn og familie. Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tilrettelegge foreldrepermisjonsordningen slik at barnet ikke mister tid med familien, ved å sørge for at mor eller far kan overføre permisjonskvote til partneren i tilfeller hvor de selv ikke har mulighet til å ta ut kvoten.»

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at disse partier ønsker en videreføring av fedrekvoten. Flertallet mener fedrekvoten er nødvendig for å gi far muligheten til å ta ut store deler av foreldrepermi-

sjonen. Det er nødvendig at en del av foreldrepermisjonen øremerkes mor og en del øremerkes far.

Flertallet mener det bør være en viss fleksibilitet i uttaket av permisjonen. Det er viktig at foreldrepermisjonsordningen oppleves som hensiktsmessig for familiene og at bestemmelsene oppfattes som fornuftige og legitime. Flertallet mener det er gode argumenter for en fortsatt forholdsvis restriktiv praktisering av øremerkingen. Det finnes en viss unntaksadgang i dagens regelverk. Hele poenget med fedrekvoten faller bort dersom de øremerkede ukene kan overføres til partneren uten videre. Flertallet ønsker ikke en avskaffing eller svekkelse av fedrekvoten.

Flertallet vil understreke behovet for fortsatt øremerking. Flertallet viser til at det er godt dokumentert at fedrekvoten har god effekt. Fedrekvoten gir barn mer tid med far. Flertallet vil understreke at en eventuell fjerning av fedrekvoten ikke vil gi mer frihet og mer tid mellom barn og foreldre. Fedrekvoten er nettopp nødvendig som virkemiddel for å sikre far mer tid med barnet. Flertallet mener det ville vært et tilbakeskritt dersom far ble fratatt denne rettigheten.

For å bevare ordningens legitimitet og oppslutning mener komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti at det er nødvendig å finne den rette balansen. Dette medlem mener regjeringen med sin tredeling av permisjonen går for langt i å regulere familienes uttak av permisjon og ønsker en

foreldrepermisjon hvor 10 uker forbeholdes mor og 10 uker forbeholdes far.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen tilrettelegge foreldrepermisjonsordningen slik at barnet ikke mister tid med familien, ved å sørge for at mor eller far kan overføre permisjonskvote til partneren i tilfeller hvor de selv ikke har mulighet til å ta ut kvoten.

4. Komiteens tilråding

Tilrådingen fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:12 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda C. Hofstad Helleland, Sonja Irene Sjøli og Arve Kambe om endringer i foreldrepermisjonsordningen – bifalles ikke.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 7. februar 2013

Gunn Karin Gjøl

leder

Rannveig Kvifte Andresen

ordfører

Vedlegg

Brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til familie- og kulturkomiteen, datert 28. november 2012

Dokument 8:12 S (2012–2013) Representantforslag om endringer i foreldrepermisjonsordningen

Jeg viser til brev av 13. november 2012 fra Stortingets familie- og kulturkomité hvor det bes om uttalelse vedrørende ovennevnte representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda C. Hofstad Helleland, Sonja Irene Sjøli og Arve Kambe.

Representantene fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tilrettelegge foreldrepermisjonsordningen slik at barnet ikke mister tid med familien, ved å sørge for at mor eller far kan overføre permisjonskvote til partneren i tilfeller hvor de selv ikke har mulighet til å ta ut kvoten.»

Forslagsstillerne tar opp mange aspekter ved foreldrepengeordningen i sitt representantforslag. Jeg vil konsentrere mitt svar om den problemstillingen forslaget konkret gjelder: bør en forelder ha mulighet til å overføre sin kvote til den andre forelderen hvis vedkommende ikke har mulighet til å ta ut kvoten.

Foreldrepengeordningen skal sikre inntekt for foreldre i forbindelse med fødsel og adopsjon, og ordningen gir begge foreldre god mulighet til å kombinere yrkesaktivitet med omsorg for små barn. Fedrekvoten er avgjørende for å sikre en jevnere deling av permisjonstiden mellom foreldrene. Fedrene har tatt en stadig større del av permisjonen. Likevel ble over 80 prosent av foreldrepengeperiodene i 2011 tatt ut av kvinner. En tydeligere tredeling av foreldrepengeperioden trer i kraft 1. juli 2013. Når det innføres en mødrekvote i tillegg til en fedrekvote, får foreldrene lovfestet rett til like mange uker etter fødsel, og det blir tydeligere at fellesdelen tilhører begge foreldre. Slik blir det ytterligere lagt til rette for jevnere deling av foreldrepengeperioden.

I dag kan fedrekvoten overføres til mor hvis far på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet eller er innlagt i helseinstitusjon. Etter lovendringen 1. juli neste år kan mødrekvoten overføres til far hvis mor er syk og ikke kan ta seg av barnet, jf. Prop. 64 L (2011-2012) Endringer i folketrygdloven (tredeling av foreldrepengeperioden).

Tidligere var det større adgang til å dispensere fra fedrekvoten. Fedrekvoten kunne for eksempel overføres til mor hvis far hadde vært arbeidsløs og hadde begynt i arbeid i løpet av de siste seks månedene av morens permisjonstid. Den kunne også overføres hvis far hadde et uregelmessig arbeidsforhold og det kunne godtgjøres at uttak av fedrekvoten ville skape betydelige problemer i forhold til arbeidet. Videre kunne fedrekvoten overføres til mor hvis far var selvstendig næringsdrivende i en mindre virksomhet og det kunne godtgjøres at uttak av fedrekvoten ville medføre betydelige økonomiske problemer. Det måtte i tillegg godtgjøres at uttak av fedrekvoten ville gi urimelige utslag.

Regjeringen Bondevik II foreslo i Ot.prp. nr. 104 (2004-2005) å begrense unntaksadgangen slik at det kun er når far på grunn av sykdom eller skade er forhindret fra å ta seg av barnet, eller er innlagt i helseinstitusjon, at mor kan overta fedrekvoteukene, altså regelen som gjelder i dag. I proposisjonen ble det vist til at det var behov for forenklinger i regelverket og at de gamle unntaksreglene ga en uforholdsmessig stor administrativ belastning. Det ble videre vist til at formålet med fedrekvoten taler for at unntaksadgangen bør være snever.

Jeg mener gode grunner taler for at man ikke utvider unntaksadgangen for uttak av fedrekvote og mødrekvote. Det er viktig at både mødre og fedre tar sin del av foreldrepengeperioden, med mindre sykdom forhindrer dette. Departementet får fra tid til annen henvendelser fra fedre som opplever at de ikke har mulighet til å ta ut fedrekvoten. Jeg viser i den forbindelse til at regelverket for foreldrepenge er fleksibelt og at foreldrepengene kan tas ut gradert eller utsettes fram til barnet fyller tre år. En regel om overføring av kvoten til den andre av foreldrene hvis de mener at en av dem ikke har mulighet til å ta ut kvoten vil ha administrative konsekvenser. Arbeids- og velferdsetaten må i så fall behandle søknader om unntak og vurdere om vilkårene er oppfylt. Jeg kan ikke anbefale en endring i tråd med forslaget fra representantene Hofstad Helleland, Sjøli og Kambe.